Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 4 2 5 3 1 2 2

JESENSKI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Sreda, 1. september 2004 / 120 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.
Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Napišite komentar k **enemu** od filozofskih besedil.

Pišite v izpitno polo z nalivnikom ali kemičnim svinčnikom. **Naloge, pisane z navadnim svinčnikom in nečitljive naloge, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Preden začnete, besedilo dobro premislite. Za osnutek uporabite konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Vsak esej je ovrednoten z 22 točkami.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2004

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

PRAZNA STRAN

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA BESEDILA

V navedenem odlomku filozof obravnava neki filozofski ***problem*** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar odlomka v obliki eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Odlomka ***ne*** obnavljajte, temveč ***razložite***, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, jo umestite v širši ***tematski*** in ***pojmovni okvir*** celotne knjige ter poskušajte razviti svoj komentar njegove rešitve. Bodite posebej pozorni na besedilo in pojme, ki so tiskani poudarjeno.

PLATON: DRŽAVA

In sedaj pomisli, kaj bi bilo z njimi, ko bi se osvobodili, odvrgli okovje in se otresli nevednosti. Lahko bi se zgodilo samo to. Ko bi bil kdo ***od njih osvobojen in prisiljen***, da takoj vstane, obrne glavo, zapusti svoj prostor in pogleda proti svetlobi, ko bo pri tem občutil ***bolečino*** in zaradi svetlobnega blišča ne bi mogel gledati stvari, katerih sence je prej videl – kaj misliš, da bi odgovoril, če bi mu kdo rekel, da je prej ***gledal same ničevosti***, zdaj pa da je bliže resničnosti in bolje vidi, ker je njegov pogled obrnjen k ***resničnim stvarem***? In ko bi mu tedaj kdo pokazal ***posamične stvari*** in ga vprašal, kaj pomenijo – ali ga ne bi s tem spravil v zadrego, ker je slej ko prej prepričan, da je bilo to, kar je prej gledal, resničnejše kakor to, kar mu zdaj kažejo? (VII, 1; 237)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Preostane še dejavno življenje, lastno razumnemu bitju – to je bitju, ki se pokorava razumu in ki tudi samo ima razum in razmišlja; takšno življenje pa lahko poimenujemo v dvojnem pomenu, pri čemer moramo dati prednost življenju kot udejstvovanju, kajti le-to je nedvomno bližje ***polnemu pomenu besede »življenje«***.
Človekova naloga je torej razumno (ali vsaj ne brezumno) duševno udejstvovanje. Dalje: naloga slehernega človeka in naloga odličnega človeka je po svoji razvrstitvi ista (kot je npr. naloga slehernega kitarista in odličnega kitarista ista, kar velja tudi za vse podobne primere, le da pri drugi možnosti dodamo nalogi še odlikovanje v tej sposobnosti: naloga kitarista je – igrati na kitaro, naloga odličnega kitarista – dobro igrati na kitaro). (59, 1098a)

DESCARTES: MEDITACIJE

Kadar torej ne dojemam dovolj ***jasno in razločno, kaj je resnično***, je očitno, da storim prav in se ne motim, če ***se vzdržim sodbe***, in da napak uporabljam svobodno odločitev, če kaj trdim ali zanikam. Če bi se odločil za tisto stran, ki je lažna, bi bila moja zmota popolna, če za nasprotno stran, bi sicer po naključju zadel resnico, toda ne bi bil brez krivde, ker je po naravni luči očitno, da ***mora biti umsko spoznanje zmeraj pred odločitvijo volje***. (4–12; 90)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

V dejanski naravi, taki, ki je predmet izkustva, svobodna volja ni sama na sebi določena za take maksime, ki bi lahko same na sebi utemeljevale naravo glede na obče zakone ali ki bi same na sebi sodile v naravo, urejeno v skladu z njimi. Vse prej so to privatna nagnjenja, ki tvorijo sicer naravno celoto glede na patološke (fizične) zakone, ne pa narave, ki bi bila možna edinole z našo voljo glede na čiste praktične zakone. ***A kljub temu se s pomočjo uma zavedamo zakona, ki so mu podvržene vse naše maksime, tako kot da bi z našo voljo moral hkrati nastati neki naravni red.*** Ta zakon mora biti torej ideja narave, ki ni empirično dana, a je kljub temu možna prek svobode, potemtakem nadčutne narave, ki ji vsaj v praktičnem oziru dajemo objektivno realnost, ker jo obravnavamo kot objekt svoje volje, ki jo imamo kot čista umna bitja. (46)

KANT: PROLEGOMENA

Matematične sodbe so vse sintetične. Zdi se, da so to resnico do sedaj popolnoma prezrli tisti, ki razčlenjujejo človeški um; še več, da je njihovim domnevam ravno nasprotna, čepraj je nepobitno gotova in po posledicah zelo tehtna. Ker so videli, da se izvajajo vsi sklepi matematikov po načelu protislovja (to zahteva narava vsake apodiktične gotovosti), ***so bili prepričani, da izhaja tudi spoznanje aksiomov iz načela protislovja. V tem pa so se zelo zmotili***. Sintetična sodba se vsekakor more spoznati po načelu protislovja, toda nikoli sama zase, temveč le tako, da se suponira druga sintetična sodba, iz katere se prva da izvesti. (51–52)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Sovraštvo, okrutnost, slast zasledovanja, napadanja, preobračanja, uničenja – vse to se obrne proti imetnikom takšnih instinktov: *to* ***je izvor 'slabe vesti'***. Človek, ki se je v pomanjkanju ***zunanjih sovražnikov in odporov, stisnjen v utesnjujočo ozkost in pravilnost nravi***, nestrpno sam trgal, zasledoval, grizel, nadlegoval, s sabo grdo ravnal, ta žival, ki se do krvi buta v rešetke svoje kletke, žival, ki se jo hoče 'ukrotiti', ta, ki je občutil pomanjkanje in ga je razžiralo domotožje po pustinji, ta, ki je moral iz samega sebe delati pustolovščino, mučilnico, negotovo in nevarno divjino – ***ta norec, ta hrepeneči in obupani jetnik je postal iznajditelj »slabe vesti«***. (2–16; 271)

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

PRAZNA STRAN